

Вересень 2017 року

Цей інформаційно-тематичний листок не ставить жодних зобов'язань перед
Європейським судом з прав людини та не містить вичерпної інформації

Насильство щодо жінок

Домашнє насильство

Див. інформаційно-тематичний листок [«Домашнє насильство»](#).

Жорстоке поводження під час ув'язнення

Справа «Юнке проти Туреччини» (Juhnke v. Turkey)

22 липня 2003 року

Заявницю заарештували за підозрою в приналежності до незаконної збройної організації, РПК (Робоча партія Курдистану), а пізніше її визнали винною у пред'явлених звинуваченнях та засудили до 15 років позбавлення волі. Жінка, зокрема, скаржилася, що під час утримання під вартою вона зазнала жорстокого поводження та гінекологічного обстеження проти її волі.

Європейський суд з прав людини, встановивши відсутність доказів, що підтверджують твердження заявниці про те, що вона зазнала жорстокого поводження, оголосив цю частину її скарги **неприйнятною** у зв'язку з недостатньою обґрунтованістю. Суд також встановив, що свідчення заявниці про те, що її змусили пройти гінекологічне обстеження, не підтверджено, і тому визнав **відсутність порушення статті 3** (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Європейської конвенції з прав людини. Проте Суд дійшов висновку, що заявниця протистояла проведенню гінекологічного обстеження, поки не була вимушена погодитися на нього, та що, з урахуванням вразливості ув'язненої за таких обставин, заявниця не могла нескінченно протистояти проведенню такого обстеження. Він вирішив розглянути це питання через положення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного життя). З огляду на те, що не було доведено, що гінекологічне обстеження, нав'язане заявниці без її вільної та обґрунтованої згоди, було проведено «відповідно до закону» або було «необхідним у демократичному суспільстві», Суд постановив наявність **порушення статті 8** Конвенції. Таким чином, обстеження відтак виявилось самостійною ініціативою влади, впровадженою задля захисту тих членів сил безпеки, які заарештували та утримували заявницю, від неправдивих звинувачень у сексуальних нападах. Однак такий захист не виправдовував прагнення переконати ув'язнену погодитись на таке інвазивне та серйозне втручання у її фізичну недоторканність, особливо з огляду на те, що вона не скаржилась на сексуальні напади.

Насильство з боку поліції

Справа «Айдин проти Туреччини» (Aydın v. Turkey)

25 вересня 1997 року

Див. нижче у розділі «Зґвалтування та сексуальне насильство».

Справа «І.Ф. проти Туреччини» (Y.F. v. Turkey) (заява № 24209/94)

22 липня 2003 року

У жовтні 1993 року поліція взяла під варту заявника та його дружину у зв'язку з підозрою у наданні допомоги та співучасті у РПК (Робочій партії Курдистану), незаконній організації. Жінку заявника тримали під вартою в поліції протягом чотирьох днів. Вона стверджувала, що її тримали із зав'язаними очима, і що офіцери поліції били її палицями, ображали словами та погрожували зґвалтувати її. Її обстежив лікар і далі доправив до гінеколога для подальшого обстеження. Офіцери поліції залишалися в приміщенні під час обстеження за завісою. У березні 1994 року заявника та його дружину виправдали. 19 грудня 1995 року трьом офіцерам поліції було пред'явлено звинувачення в порушенні приватного життя дружини заявника шляхом змушування її пройти гінекологічне обстеження. Офіцерів виправдали в травні 1996 року. Заявник стверджував, що примусове гінекологічне обстеження його дружини порушувало статтю 8 (право на повагу до приватного життя) Конвенції.

Суд постановив, що сталося **порушення статті 8** (право на повагу до приватного життя) Конвенції. Він вважав, що з урахуванням її вразливості, яка була зумовлена перебуванням у руках влади, що повністю контролювала жінку під час її утримання під вартою, дружина заявника не мала можливості протидіяти гінекологічному обстеженню. Відповідно, сталося втручання у її право на повагу до приватного життя. Уряд Туреччини не зміг довести наявності медичної необхідності чи інших обставин, визначених законом. Хоча Суд погодився з їхніми аргументами про те, що медичне обстеження затриманих, яке проводить судово-медичний лікар, може бути важливим засобом застереження від звинувачень у сексуальних домаганнях або жорстокому поведінні, він вважав, що будь-яке втручання у фізичну недоторканність особи повинно бути передбачене законом і згода цієї особи є необхідною. Таким чином, позаяк такого в цій справі не сталося, це втручання не відповідає закону.

Справа «Маслова та Налбандов проти Росії» (Maslova and Nalbandov v. Russia)

24 січня 2008 року

Див. нижче у розділі «Зґвалтування та сексуальне насильство».

Справа «Язгюль Йілмаз проти Туреччини» (Yazgül Yılmaz v. Turkey)

1 лютого 2011 року

У цьому випадку заявниця скаржилася, що під час утримання її в поліції у віці 16 років вона зазнала сексуальних домагань. Вона пройшла гінекологічне обстеження (без супроводу та без її згоди або згоди її опікуна) задля перевірки порушення її пліви. Після виправдання та звільнення вона зазнала посттравматичного стресу та депресії. Її звинувачення у нападах під вартою багато в чому підтверджені подальшими медичними обстеженнями. Не було порушено жодних дисциплінарних проваджень проти відповідних тюремних лікарів.

Суд зазначив, що законодавство на той час не забезпечувало необхідних засобів гарантування прав стосовно обстежень затриманих жінок та що додаткових гарантій вимагало проведення гінекологічних обстежень, особливо стосовно неповнолітніх. Загальна практика автоматичного гінекологічного обстеження затриманих жінок, яка мала запобігати звинуваченням працівників поліції у фальшивих сексуальних домаганнях, не була в інтересах затриманих жінок та не мала медичного обґрунтування. Заявниця скаржилася на сексуальні домагання, а не на зґвалтування, що не можна було спростувати шляхом огляду її дівочої пліви. Суд зазначив, що новий Кримінально-процесуальний кодекс Туреччини регулює гінекологічні обстеження, але не передбачає спеціальних положень для неповнолітніх. Суд постановив, що сталося **порушення статті 3** (заборона нелюдського поведіння) Конвенції у частині гінекологічних обстежень заявниці під час утримання під вартою в поліції та неналежного розслідування стосовно відповідальних осіб.

Справа «Б.С. проти Іспанії» (B.S. v. Spain) (№ 47159/08)

24 липня 2012 року

Ця справа стосується жінки нігерійського походження, яку зупинила на вулиці поліція, коли та особа працювала повією на околиці міста Пальма-де-Майорка. Заявниця скаржилася, зокрема, що офіцери національної поліції словесно та фізично знущалися з неї, зупинивши її для проведення допиту. Вона також заявляла про те, що зазнала дискримінації через свою професію повії, через свої колір шкіри та стать.

Суд встановив, що влада Іспанії двічі не проводила належного та ефективного розслідування тверджень заявниці про жорстоке поводження, коли ту було зупинено та допитано на вулиці, що є **порушенням статті 3** (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції відповідно до її процесуальних положень. Він також вважав, що національні суди не врахували особливої вразливості заявниці, властивої їй як африканській жінці, яка працює повією, а отже, не виконали свого обов'язку вживати всіх можливих заходів для з'ясування того, чи зіграло дискримінаційне ставлення свою роль у подіях у **порушення статті 14** (заборона дискримінації) **у поєднанні зі статтею 3** Конвенції. Нарешті, Суд постановив, що **не сталося порушення статті 3** Конвенції стосовно тверджень заявника щодо жорстокого поводження.

Справа «Ізджи проти Туреччини» (İzci v. Turkey)

23 липня 2013 року

Ця справа стосується турецької жінки, яка, зокрема, скаржилася на напади поліції після того, як ця особа взяла участь у мирній демонстрації, присвяченій святкуванню Дня жінок у Стамбулі, і що така жорстокість поліції Туреччини була допустимою і часто залишалася безкарною.

Суд постановив, що сталося **порушення статті 3** (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції, як у її суттєвому, так і процесуальному аспектах, та **порушення статті 11** (свобода зібрань) Конвенції. Зокрема було розглянуто, що, як і в багатьох попередніх справах проти Туреччини, працівники поліції не проявили певної толерантності та стриманості, перш ніж намагалися розігнати натовп, який не був жорстоким та не становив небезпеки для громадського порядку, і що застосування непропорційної сили проти демонстрантів призвело до поранення заявника. Крім того, нездатність турецької влади знайти та покарати відповідальних офіцерів поліції викликала серйозні сумніви щодо виконання державою своїх зобов'язань за Конвенцією для здійснення ефективного розслідування звинувачень у жорстокому поводженні. Нарешті, використання надмірного насильства з боку офіцерів поліції негативно вплинуло на готовність людей до демонстрації.

У цій справі Суд ще раз наголосив, що великої кількості заяв проти Туреччини щодо права на свободу зібрань та/або надмірне застосування сили з боку правоохоронних органів під час демонстрацій ще не розглядали. Беручи до уваги системний аспект проблеми, Суд просив турецьку владу **прийняти загальні заходи відповідно до своїх зобов'язань за статтею 46** (обов'язкова сила та виконання судових рішень) Конвенції, із тим аби запобігти подальшим схожим порушенням у майбутньому.

Справа «Афет Сурейя Ерен проти Туреччини» (Afet Süreyya Eren v. Turkey)

20 жовтня 2015 року

Заявниця, заарештована у червні 1999 року за підозрою в участі у незаконній політичній організації, стверджувала, що під час утримання під вартою вона зазнала жорстокого поводження, яке можна прирівняти до катування. Крім того, вона стверджувала, що органи влади не провели ефективного розслідування її свідчень про жорстоке поводження.

Суд постановив, що сталося **порушення статті 3** (заборона катувань та нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції як у її матеріальному, так і процесуальному аспекті. З огляду на характер і ступінь жорстокого поводження та суттєві припущення, які можна зробити з доказів того, що таке поводження сталося задля отримання інформації від заявниці про її підозрілий зв'язок із незаконною політичною організацією, Суд встановив, що жорстоке поводження спричинило дуже серйозні та жорстокі страждання, які можна характеризувати лише як катування. Суд також встановив, що

розслідування та подальше кримінальне провадження не було проведено належним чином, а відтак порушувало процесуальні зобов'язання держави за статтею 3.

Справа «Ділек Аслан проти Туреччини» (Dilek Aslan v. Turkey)

20 жовтня 2015 року

Заявниця, заарештована в жовтні 2006 року під час розповсюдження листівок на підтримку сімей осіб, позбавлених волі, стверджувала, що вона зазнала жорстокого поводження з боку поліції, та заявила, що органи влади не провели ефективного розслідування таких фактів. Вона також заявляла, що їй силою перешкождали розповсюджувати листівки, які відображали її думку.

Докази, пред'явлені Суду, не дозволили йому встановити, без будь-якого обґрунтованого сумніву, що заявниця зазнала жорстокого поводження з боку поліції. Отже, Суд визнав **відсутність порушення статті 3** (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції в її матеріальному аспекті. З іншого боку, Суд дійшов висновку, що органи влади не провели належного та ефективного розслідування тверджень заявниці щодо жорстокого поводження, і тому визнав, що сталося **порушення статті 3** Конвенції у її процесуальному аспекті. Нарешті, Суд визнав **відсутність порушення статті 10** (свобода вираження поглядів) Конвенції.

Заява на стадії розгляду

Справа «Лопез Мартінез проти Іспанії» (Lopez Martinez v. Spain) (№ 32897/16)

Заяву передали уряду Іспанії 3 травня 2017 року

Ця справа стосується розслідування владою Іспанії твердження заявниці про жорстоке поводження з боку поліції.

Суд повідомив про заяву уряд Іспанії та поставив сторонам запитання, що стосуються статті 3 (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції.

Зґвалтування та сексуальне насильство

Справа «Х та Y проти Нідерландів» (X and Y v. the Netherlands) (№ 8978/80)

26 березня 1985 року

Дівчину з розумовою відсталістю (другий заявник) зґвалтував родич чергового працівника в домі для дітей із психічними вадами, де вона жила, на наступний день після її шістнадцятого дня народження (тобто вік згоди на сексуальні стосунки в Нідерландах). Вона була травмована таким досвідом, але вважалася непридатною для підписання офіційної скарги, з огляду на її низький розумовий вік. Її батько (перший заявник) підписав скаргу замість неї, але провадження проти кривдника не було порушено, тому що дівчина повинна була самотійно подати скаргу. Внутрішні суди визнали, що існує прогалина в законодавстві.

Суд нагадав, що хоча метою статті 8 (право на повагу до приватного та сімейного життя) Конвенції є власне захист особи від свавільного втручання державних органів, ця стаття не просто змушує державу утримуватися від такого втручання: на додаток до такого передусім негативного зобов'язання можуть існувати також позитивні зобов'язання, притаманні ефективній повазі до приватного або сімейного життя. У згаданій справі Суд встановив, що захист, передбачений цивільним правом у справі про правопорушення такого характеру, який надали другому заявникові, був недостатнім. Це був випадок, коли під загрозою перебували фундаментальні цінності та суттєві аспекти приватного життя. Ефективний засіб стримування був необхідним у цій сфері, і його вдалося би досягнути лише через закони кримінального права. З огляду на те, що Кримінальний кодекс Голландії не надав жертві практичного та ефективного захисту, Суд зробив, таким чином, висновок, враховуючи характер відповідного правопорушення, за яким жертвою **порушення статті 8** Конвенції був другий заявник.

Справа «Айдин проти Туреччини» (Aydin v. Turkey)

25 вересня 1997 року

Заявницю, молоду турецьку жінку курдського походження (у той час у віці 17 років), було заарештовано без пояснень і взято під варту разом із двома іншими членами її сім'ї. Перш ніж її зґвалтував працівник сил безпеки, її утримували із зав'язаними очима, побили, роздягнули догола, помістили в шину та облита водою під тиском, а після зґвалтування її знову били декілька людей близько години. Подальше медичне обстеження, яке здійснив лікар, який ніколи раніше не мав справи з випадками зґвалтування, виявило, що її дівоча пліва розірвана, а на всіх стегнах помітні синці. Заявниця також стверджувала, що її сім'ю залякувала та переслідувала влада, намагаючись змусити їх відкликати свою скаргу до Європейського суду з прав людини.

Суд наголосив, що зґвалтування затриманої, яке вчинила посадова особа держави, належить розглядати як особливо тяжкий і огидний випадок жорстокого поводження з огляду на те, що кривдник може скористатися вразливістю та послабленим опором своєї жертви. Крім того, зґвалтування залишає глибокі психологічні шрами на жертві, які не зникають із часом так само швидко, як і інші форми фізичного та психічного насильства. Цей досвід, напевно, змушує заявницю відчувати себе приниженою та зганьбленою як фізично, так і емоційно. Суд встановив, що як накопичення актів фізичного та психічного насильства, завданих заявниці під час перебування під вартою, так і особливо жорстокий акт зґвалтування, який було вчинено над жертвою, разом потрібно оцінювати як катування, що **порушує статтю 3** (заборона катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції. Крім того, звинувачення посадової особи у зґвалтуванні під вартою вимагало, аби потерпілу обстежили з якомога більшою делікатністю незалежні лікарі з відповідним досвідом. Такого обстеження не здійснили, що призвело до неможливості проведення достатнього розслідування та до позбавлення заявниці доступу до компенсації, що **порушило статтю 13** (право на ефективний засіб правового захисту) Конвенції.

Справа «М.С. проти Болгарії» (M.C. v. Bulgaria) (№ 39272/98)

4 грудня 2003 року

Заявницю, віком 14 років (вік згоди на сексуальні контакти в Болгарії), зґвалтували два чоловіки; вона плакала під час і після зґвалтування, а пізніше її матір доправила її в лікарню, де було встановлено, що її дівоча пліва розірвана. Оскільки неможливо встановити, що вона чинила опір або кликала на допомогу, кривдників не притягли до відповідальності.

Суд визнав **порушення статті 3** (заборона поводження, що принижує гідність) **та статті 8** (право на повагу до приватного життя) Конвенції, відзначаючи, зокрема, загальну тенденцію до визнання відсутності згоди як найважливішого елементу визначення зґвалтування та сексуального насильства. Жертви сексуального насильства, особливо молоді дівчата, часто не мали змоги протидіяти з психологічних причин (або пасивно зазнавали зґвалтування, або відмежовували себе від нього) або через побоювання подальшого насильства. Наголосивши, що держави зобов'язані проводити судові переслідування будь-якого сексуального акту без згоди однієї зі сторін, навіть якщо потерпілий не протистояв фізично, Суд визнав, що розслідування у цій справі та законодавство Болгарії має недоліки.

Справа «Маслова та Налбандов проти Росії» (Maslova and Nalbandov v. Russia)

24 січня 2008 року

Заявниця, яку викликали на допит у її місцевому відділенні поліції, була змушена звинуватити себе в причетності до вбивства під тиском поліції. Один офіцер поліції помістив на неї наручники із замком на великих пальцях, побив, зґвалтував її, а потім змусив її зайнятися оральним сексом. Згодом він й інший офіцер неодноразово били заявницю в живіт, надягали їй на обличчя протигаз, блокуючи повітря, аби змусити жертву задихатися, та пропустили електричний струм через проводи, прикріплені до її сережок. Коли їй дозволили піти в туалет, жінка намагалася порізати собі вени на зап'ясті. Три працівники прокуратури після її допиту у відділенні поліції пили алкоголь

і продовжували гвалтувати її. Заявниця подала скаргу, у якій стверджувала, що її гвалтували та катували. Встановлено, що використаний презерватив, який було знайдено у відділені, має сліди вагінальних клітин заявниці з вірогідністю на 99,99%. Було знайдено одноразові серветки зі слідами сперми та різні предмети одягу зі слідами сперми та вагінальної тканини тієї ж антигенної групи, як і в заявниці. Однак суд постановив, що зібрані докази є неприйнятними, оскільки не було дотримано спеціальної процедури подання провадження проти працівників прокуратури. Справу було остаточно припинено через відсутність доказів злочину.

Суд зазначив, що існує приголомшлива та недвозначна сукупність доказів, які підтверджують версію подій заявниці. Далі він знову підтвердив, що зґвалтування затриманої, яке вчинила посадова особа держави, належить розглядати як особливо тяжкий й огидний випадок жорстокого поводження з огляду на те, що кривдник міг скористатися вразливістю та послабленим опором своєї жертви. Фізичне насильство, особливо жорстокі акти повторного зґвалтування, якого зазнала заявниця, разом потрібно оцінювати як катування, у **порушення статті 3** (заборона катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції. Крім того, було **порушено статтю 3** Конвенції відповідно до її процесуальної частини стосовно неефективного розслідування.

Справа «П.М. проти Болгарії» (P.M. v. Bulgaria) (№ 49669/07)

24 січня 2012 року

Ця справа стосувалася скарги заявниці на те, що після її зґвалтування у віці тринадцяти років влада Болгарії витратила понад п'ятнадцять років для завершення слідчого розслідування, і заявниця не мала ніяких засобів захисту від небажання влади переслідувати її агресорів.

Суд, встановивши, що розслідування скарги щодо зґвалтування заявниці було неефективним, незважаючи на те, що факти справи та особи кривдників було встановлено, визнав, що сталося **порушення статті 3** (заборона катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції відповідно до її процесуальної частини.

Справа «І. Г. проти Республіки Молдова» (I.G. v. the Republic of Moldova) (№ 53519/07)

15 травня 2012 року

Заявниця стверджувала, що у віці чотирнадцяти років її зґвалтував знайомий (чоловік, віком двадцять три роки, який жив у тому самому кварталі, що й бабуся заявниці, яку вона часто відвідувала). Вона скаржилася, зокрема, що органи влади не провели ефективного розслідування її свідчень.

Суд дійшов висновку, що розслідування справи заявниці не відповідає вимогам, власним позитивними зобов'язаннями держави щодо ефективного розслідування й покарання всіх форм зґвалтування та сексуального насильства, що **порушує статтю 3** (заборона катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції.

Справа «М. та інші проти Італії та Болгарії» (M. and Others v. Italy and Bulgaria) (№ 40020/03)

31 липня 2012 року

Заявники ромського походження та болгарської національності скаржилися на те, що коли їхня дочка прибула до Італії з метою знайти роботу, її затримали, погрожуючи пістолетом, приватні особи, змусили працювати й красти, а також над жертвою було вчинено сексуальне насильство з боку ромської сім'ї в селі. Заявники також стверджували, що влада Італії не змогла провести розслідування подій належним чином.

Суд оголосив **скарги заявників відповідно до статті 4** (заборона рабства та примусової праці) **неприйнятними** у зв'язку з недостатньою обґрунтованістю фактів. Він виявив, що не було жодних доказів, що підтверджують скаргу на торгівлю людьми. Однак Суд виявив, що влада Італії фактично не проводила розслідування скарг заявників на те, що їхню дочку, на той час неповнолітню, неодноразово били та гвалтували

в домі, де її утримували. Отже, Суд визнав, що сталося **порушення статті 3** (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції відповідно до її процесуальної частини. Нарешті, Суд визнав **відсутність порушення статті 3** стосовно кроків, ужитих владою Італії щодо звільнення першого заявника.

Справа «П. та С. проти Польщі» (P. and S. v. Poland) (№ 57375/08)

30 жовтня 2012 року

Заявники — дочка та її матір. У 2008 році, у віці чотирнадцяти років, перша заявниця завагітніла після зґвалтування. Зокрема, заявниці скаржились на відсутність комплексної правової бази, що гарантує своєчасний та безперешкодний доступ до абортів для першої заявниці на умовах, встановлених чинним законодавством, та на розкриття інформації про цю справу громадськості. Крім того, вони скаржились на незаконність виведення першої заявниці з-під опіки її матері та розміщення в притулку для неповнолітніх, а потім у лікарні, і стверджували, що обставини справи належить прирівняти до нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження.

Суд постановив, що сталося **порушення статті 8** (право на повагу до приватного та сімейного життя) Конвенції стосовно обох заявниць у частині визначення доступу до законного абортів та щодо розкриття особистих даних заявниць. Окрім того, Суд постановив, що сталося **порушення пункту 1 статті 5** (право на свободу та безпеку) Конвенції, зокрема визнаючи, що основна мета розміщення першої заявниці у притулку для неповнолітніх полягала в необхідності відмежувати її від своїх батьків та запобігти абортів. Нарешті, до першої заявниці органи влади ставилися з осудом, та її страждання було розцінено як ті, які сягнули мінімального ступеню тяжкості, передбаченого **статтею 3** (заборона нелюдського поводження) Конвенції, у **порушення** цього положення.

Справа «О'Кіфф проти Ірландії» (O'Keeffe v. Ireland)

28 січня 2014 року (Велика палата)

Ця справа стосується питання про відповідальність держави за сексуальне насильство над школяркою у віці дев'яти років, яке вчинив некваліфікований учитель в Ірландській національній школі в 1973 році. Заявниця скаржилася, зокрема, що влада Ірландії не змогла структурувати системи початкової освіти, щоб захистити її від насильства, а також провести розслідування або надати відповідної судової покари за жорстоке поводження з нею. Вона також стверджувала, що не змогла отримати визнання нездатності держави захистити її та компенсації через таку неспроможність.

Суд постановив, що сталося **порушення статті 3** (нелюдського та такого, що принижує гідність, поводження) та **статті 13** (право на ефективний засіб правового захисту) Конвенції щодо неможливості Ірландії захистити заявницю від сексуального насильства та нездатності жертви отримати визнання такої неможливості на національному рівні. Крім того, Суд встановив **відсутність порушення статті 3** Конвенції щодо проведення розслідування скарг на сексуальне насильство в школі заявниці.

Справа «У. проти Словенії» (W. v. Slovenia) (№ 24125/06)

23 січня 2014 року

Ця справа стосується кримінального провадження проти групи людей, які зґвалтували заявницю у квітні 1990 року, коли їй було 18 років. Заявниця скаржилась, зокрема, на те, що тривалі затримки в кримінальному провадженні порушували зобов'язання держави ефективно переслідувати злочинців за кримінальні злочини, які було вчинено проти неї. Незважаючи на те, що на національному рівні їй надали компенсацію за страждання, яких вона зазнала внаслідок тривалих проваджень, вона вважала, що суму в розмірі 5000 євро, яку їй виплатили, не можна вважати за достатнє відшкодування.

Суд постановив, що сталося **порушення процедури статті 3** (заборона нелюдського та такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції, виходячи з того, що кримінальне провадження стосовно зґвалтування заявниці не відповідало процесуальним вимогам, встановленим **статтею 3**.

Справи «М. А. проти Словенії» (M.A. v. Slovenia) (№ 3400/07) та «Н. Д. проти Словенії» (N.D. v. Slovenia) (№ 16605/09)

15 січня 2015 року

Заявники скаржились, що Словенія не забезпечила ефективної системи судового переслідування та судового розгляду проти чоловіків, яких було звинувачено у зґвалтуванні; кримінальні провадження щодо цих випадків тривали упродовж близько 26 років у першій справі та більше дев'яти років у другій справі.

В обох випадках Суд постановив, що сталося **порушення процедури** (заборона нелюдського та такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції, з огляду на те, що кримінальне провадження стосовно зґвалтування заявниць не відповідало процесуальним вимогам, встановленим статтею 3.

Справа «С. З. проти Болгарії» (S.Z. v. Bulgaria) (№ 29263/12)

3 березня 2015 року

Заявниця скаржилася, зокрема, на неефективність кримінального провадження щодо незаконного тюремного ув'язнення, насильства, зґвалтування та торгівлі людьми, які було вчинено щодо неї. Так, жінка скаржилася на відсутність розслідування можливої причетності двох офіцерів поліції та неспроможність притягти до відповідальності двох учасників нападу на неї, а також надмірно тривалий термін розслідування та розгляду справи. Вона також заявляло про те, що надмірно затяжна тривалість кримінального провадження щодо того, що стосується її вимоги про відшкодування збитків, порушила вимоги права на справедливий судовий розгляд упродовж розумного терміну. Нарешті, вона стверджувала, що її справа є прикладом певної кількості повторюваних проблем, пов'язаних із неефективністю кримінального провадження в Болгарії.

Суд постановив, що сталося **порушення статті 3** (заборона нелюдського та такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції внаслідок недоліків у проведенні розслідування незаконного ув'язнення та зґвалтування заявниці, з огляду, зокрема, на надмірні зволікання в кримінальному провадженні та відсутність розслідування окремих аспектів правопорушень. Суд визнав, що особливе занепокоєння викликає факт того, що органи влади не вважали за необхідне перевірити твердження заявника про можливу причетність організованої злочинної мережі торгівлі жінками до цієї справи. Суд також зазначив у цій справі, що вже накопичилося понад 45 рішень проти Болгарії, які встановлюють невиконання владою зобов'язань щодо проведення ефективного розслідування. Виходячи з того, що ці повторювані недоліки розкривають наявність системної проблеми, Суд, згідно зі **статтею 46** (обов'язкова сила та виконання судових рішень) Конвенції, вважав, що саме Болгарія, у співпраці з Комітетом міністрів Ради Європи, повинна вирішити, які загальні практичні заходи потрібні для запобігання іншим однотипним порушенням Конвенції у майбутньому.

Справа «І. П. проти Республіки Молдова» (I.P. v. the Republic of Moldova) (№ 33708/12)

28 квітня 2015 року

Заявниця стверджувала, що її зґвалтував чоловік, із яким вона зустрічалась упродовж року. Вона, зокрема, зазначила, що органи влади Молдови не змогли провести ефективного розслідування її свідчень щодо зґвалтування та що вона не мала ефективних кримінальних і цивільних засобів судового захисту щодо свого твердження про зґвалтування або щодо проведення неналежного розслідування.

Суд постановив, що сталося **порушення процедури статті 3** (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції, з огляду на те, що розслідування справи заявниці не відповідає вимогам, властивим позитивним зобов'язанням держави щодо ефективного розслідування та покарання всіх форм зґвалтування й сексуального насильства. Він також визнав, що сталося **порушення статті 13** (право на ефективний засіб правового захисту) Конвенції, **у поєднанні зі статтею 3**, у зв'язку зі скаргою заявниці про відсутність цивільних засобів правового захисту.

Справа «Ю. проти Словенії» (Y. v. Slovenia) (№ 41107/10)

28 травня 2015 року

Ця справа стосується скарги молоді жінки на кримінальну справу проти одного з друзів сім'ї, якого вона звинувачувала в неодноразовому сексуальному нападі на неї, коли заявниця ще була неповнолітньою, стверджуючи, що розгляд справи був надмірно тривалим і травматичним для неї. Заявниця, зокрема, зазначила, що розслідування її тверджень щодо сексуального нападу на неї та подальше судове провадження було необґрунтовано затяжним, позаяк між поданням скарги та ухваленням рішення суду першої інстанції минуло сім років. Вона також скаржилась на порушення її особистої недоторканності під час кримінального провадження та, зокрема, на те, що вона була травмована унаслідок участі в перехресному допиті, який проводила сама обвинувачена особа протягом двох слухань у цій справі.

Суд постановив, що сталося **порушення** процесуальних зобов'язань держави за **статтею 3** (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції, зокрема, з огляду на те, що хоча й неможливо припустити, що факт семирічної затримки між поданням скарги та ухваленням рішення суду першої інстанції міг завдати шкоди результатам провадження, усе ж така затримка не відповідала вимогами оперативності. Суд також визнав, що сталося **порушення статті 8** (право на повагу до приватного та сімейного життя) Конвенції, виходячи з того, що влада Словенії не змогла захистити особистої недоторканності заявниці під час кримінального розслідування та судового розгляду. Зокрема, влада мала б змусити звинуваченого нападника припинити використовувати образливі та принизливі зауваження під час перехресного допиту заявниці в ході судового розгляду. Влада, як було визнано, вжила низку заходів, щоб запобігти подальшому травмуванню заявниці. Однак через делікатність питання та молодий вік заявниці у час, коли сталися інкриміновані сексуальні напади, необхідно були застосувати особливо чутливий підхід. Що стосується характеру перехресного допиту, який провадив сам обвинувачений, Суд зазначив, що хоча й захист повинен мати певну свободу дій щодо оскарження достовірності інформації заявника, перехресний допит не можна використовувати як засіб для залякування чи приниження свідків.

Справа «Б. В. проти Бельгії» (B.V. v. Belgium) (№ 61030/08)

2 травня 2017 року

Заявниця скаржилася, зокрема, на те, що не було здійснено повного і всебічного розслідування і що вона не мала ефективного засобу для подання скарги на зґвалтування та непристойний напад з боку її колеги на роботі.

Суд визнав, що сталося **порушення процедури статті 3** (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції. Зокрема було виявлено, що твердження заявниці були суперечливими, і тому їх можна розглядати як скарги на поводження, що суперечить статті 3 Конвенції. Відповідно, з огляду на зобов'язання держави проводити ефективно розслідування, органи влади, як тільки вона подала скаргу, мали негайно застосувати всіх доступних засобів для встановлення фактів та, у відповідних випадках, обставин, пов'язаних із інкримінованими актами зґвалтування та непристойного нападу. Отже, за таких обставин здійснене розслідування не можна визнати надійним та ретельним.

Ризик жорстокого поводження в разі висилки

Каліцтво жіночих статевих органів

Справа «Колінз і Аказібі проти Швеції» (Collins and Akaziebie v. Sweden)

8 березня 2007 року (рішення про прийнятність)

Заявниці, громадянки Нігерії, є матір'ю та дочкою. Вони стверджували, що в разі повернення до Нігерії вони зазнають каліцтва жіночих статевих органів, що порушуватиме статтю 3 (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції. Міграційна рада Швеції відхилила їхні заяви про надання притулку, статусу біженця чи дозволу на проживання, вказуючи, зокрема, що каліцтво жіночих статевих

органів заборонено законом у Нігерії і що цієї заборони дотримуються щонайменше в шести штатах Нігерії. Таким чином, якщо заявниці повернуться до одного з цих штатів, навряд чи вони зазнають каліцтва жіночих статевих органів. Заявниці безуспішно апелювали, стверджуючи, що практика каліцтва жіночих статевих органів зберігається, незважаючи на закони, що забороняють її, так само таку практику ніколи не переслідували і не карали за неї.

Суд визнав заяву **неприйнятною** у зв'язку з недостатньою обґрунтованістю, виходячи з того, що заявниці не змогли обґрунтувати, що після повернення до Нігерії вони матимуть реальний і конкретний ризик зазнати каліцтва жіночих статевих органів. Предмет спору не полягав у факті того, що каліцтво жіночих статевих органів розцінюється як жорстоке поводження, що суперечить статті 3 (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції. Також оскарженню не підлягав факт того, що жінки в Нігерії раніше традиційно зазнавали каліцтва жіночих статевих органів і в деякій мірі продовжують зазнавати і тепер. Проте декілька штатів Нігерії заборонили таке каліцтво законом, у тому числі й штат, звідки прибули заявниці. Крім того, під час вагітності перша заявниця не прийняла рішення переїхати до іншого штату в межах Нігерії або до сусідньої країни, у якій вона могла б отримати допомогу та підтримку з боку своєї родини. Натомість їй вдалося отримати необхідні практичні засоби та кошти для поїздки до Швеції, що демонструє відтак значну силу та незалежність. З огляду на це, важко було зрозуміти, чому вона не може захистити своєї дочки від каліцтва жіночих статевих органів якщо не в її рідному штаті, то принаймні в одному з інших штатів Нігерії, у яких заборонено каліцтво жіночих статевих органів законом та/або така практика є менш поширеною.

Справа «Ізевбекхай проти Ірландії» (Izevbekhai v. Ireland)

17 травня 2011 року (рішення про прийнятність)

Заявниця та її дві доньки заявляли, що в разі повернення їхньої сім'ї до Нігерії дівчата ризикують зазнати каліцтва жіночих статевих органів, що порушуватиме статтю 3 (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції. Вони стверджували, що старша донька матері загинула у віці одного року від великої кровотечі після того, як зазнала каліцтва жіночих статевих органів із боку одного зі «старших». Сім'я виїхала з Нігерії до Ірландії, позаяк зазнавала тиску з боку сім'ї батька щодо проведення каліцтва жіночих статевих органів для двох молодших дівчат. Їхній запит про надання притулку був відхилений.

Суд визнав заяву **неприйнятною** у зв'язку з недостатньою обґрунтованістю. Зокрема було встановлено, що існують серйозні підстави вважати скарги стосовно народження та смерті старшої доньки сумнівними. Сім'я також була фінансово та соціально привілейованою в Нігерії. Перша заявниця була освіченим професіоналом, а її чоловік та батьки виступали проти каліцтва жіночих статевих органів. Вона та її чоловік не намагалися повідомити поліцію про будь-який випадок каліцтва їхніх дочок та жіночих статевих органів, шукати допомоги чи переїхати до північної Нігерії, де частота каліцтва жіночих статевих органів була значно нижчою або такі явища взагалі були поодинокими. Тому Суд вважав, що вона та її чоловік можуть захистити дочок від каліцтва жіночих статевих органів у разі повернення до Нігерії.

Справа «Омередо проти Австрії» (Omeredo v. Austria)

20 вересня 2011 року (рішення про прийнятність)

Заявниця, що народилася у 1973 році, виїхала з Нігерії у 2003 році, щоб уникнути каліцтва жіночих статевих органів. Її сестра вже померла від наслідків такого каліцтва, і заявниця стверджувала, що існував ризик того, що жителі села вб'ють її, якщо вона відмовлятиметься від цієї процедури, і що мати наказала їй прийняти таку вимогу. Її запит про надання притулку було відхилено.

Суд визнав цю справу **неприйнятною** у зв'язку з недостатньою обґрунтованістю. Предмет спору не полягав у факті того, що каліцтво жіночих статевих органів будь-якої особи, дитини чи дорослого розцінюватимуть як жорстоке поводження, що суперечить статті 3 (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції. Проте Суд зазначив, що хоча вітчизняні органи влади визнали обґрунтованим страх заявниці примусово зазнати каліцтва жіночих статевих органів в Нігерії, вони

вважали, що заявниця відмовилась від альтернативи перельоту в межах країни. Тому Суд мав оцінити особисту ситуацію заявниці в Нігерії. На додаток до того, було виявлено, що, з огляду на освіту жінки та її досвід роботи як швачки, є підстави вважати, що заявниця зможе побудувати своє життя в Нігерії, не покладаючись на підтримку її сім'ї.

Справа «Соу проти Бельгії» (Sow v. Belgium)

19 січня 2016 року

Заявниця скаржилася, що вона має ризик зазнати подальшої процедури ексцизії в разі її переїзду в Гвінею, країну її походження, і що у зв'язку з її скаргою їй не було надано ефективного засобу правового захисту.

Суд встановив **відсутність порушення статті 3** (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції в разі виїзду заявниці до країни її походження, вважаючи, що вона не обґрунтувала реального ризику того, що вона зазнає подальшої процедури ексцизії в разі переїзду у Гвінею. Суд також визнав **відсутність порушення статті 13** (право на ефективний засіб правового захисту) Конвенції **у поєднанні зі статтею 3**.

Справа «Бангура проти Бельгії» (Bangura v. Belgium)

14 червня 2016 року (рішення про припинення провадження у справі)

Заявниця в цій справі стверджувала, що в разі повернення до Сьєрра-Леоне, країни її походження, вона ризикує зазнати каліцтва жіночих статевих органів.

Відзначаючи, зокрема, що в січні 2016 року заявниця отримала дозвіл на проживання згідно із заявою про возз'єднання сім'ї з її чоловіком і що у зв'язку з цим на даний момент та протягом значного періоду часу не існує ризику її повернення до Сьєрра-Леоне, Суд, відповідно до статті 37 (вилучення заяв із реєстру справ) Конвенції, вважає, що продовження розгляду заяви більше не виправдано і **потрібно вилучити цю справу з реєстру**.

Злочин проти честі та жорстоке поводження з боку сім'ї

Справа «А. А. та інші проти Швеції» (A.A. and Others v. Sweden) (№ 14499/09)

28 червня 2012 року

Ця справа стосується громадян Ємену (мати та її п'ять дітей), які проживають у Швеції, очікуючи на виконання розпорядження про депортацію. Заявники стверджували, що в разі депортації до Ємену вони зіштовхнуться з реальним ризиком стати жертвами злочину проти честі, оскільки вони не підкорилися своєму чоловікові/батькові й залишили свою країну без його дозволу. Суди Швеції вважали, що проблеми сім'ї заявниці в основному стосуються особистої сфери і пов'язані з фінансовими питаннями, а не з честю. Суд встановив, що в цій справі не було надано суттєвих підстав вважати, що в разі депортації в Ємен заявники зазнають реального ризику бути вбитими або зазнають нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження, і тому визнав, що **виконання розпорядження про депортацію** щодо заявників **не призведе до порушення статей 2** (право на життя) **або 3** (заборона нелюдського поводження та такого, що принижує гідність) Конвенції.

Справа «Р. Д. проти Франції» (R.D. v. France) (№ 34648/14)

16 червня 2016 року

Ця справа стосується процедури депортації заявниці у Гвінею, країну її походження. Одружена із християнином, жінка зазнала різного роду насильницьких репресій із боку її батька та братів, які були мусульманами. Заявниця стверджувала, зокрема, що виконання її депортації у Гвінею призведе до ризику такого поводження з нею, яке суперечитиме статті 3 (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції.

Суд постановив, що **депортація** заявниці до Гвінеї **буде становити порушення статті 3** (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції.

Ризик торгівлі людьми або повторної торгівлі

Справа «Л. Р. проти Сполученого Королівства» (L.R. v. the United Kingdom) (№ 49113/09)

14 червня 2011 року (рішення про припинення провадження у справі)

Заявниця стверджувала, що її продав до Сполученого Королівства з Італії чоловік албанського походження, який змусив її займатися проституцією в нічному клубі, забираючи собі всі гроші, які вона приносила. Вона втекла і почала жити в притулку тимчасового утримання. Заявниця стверджувала, що вивезення її зі Сполученого Королівства в Албанію може призвести до ризику такого поводження з нею, яке порушуватиме статті 2 (право на життя), 3 (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження), 4 (заборона рабства та примусової праці) і 8 (право на повагу до приватного та сімейного життя) Конвенції.

Суд **вирішив вилучити справу з реєстру** відповідно до статті 37 (вилучення заяв із реєстру справ) Конвенції, оскільки було виявлено, що заявниці та її дочці було надано статус біженців у Сполученому Королівстві та відтак більше не існує будь-якого ризику їхнього вивезення до Албанії. Уряд також зобов'язався заплатити заявниці суму її судових витрат.

Справа «В. Ф. проти Франції» (V.F. v. France) (№ 7196/10)

29 листопада 2011 року (рішення про прийнятність)

Ця справа стосується провадження щодо депортації заявниці в Нігерію, країну її походження. Заявниця стверджувала, зокрема, що в разі її відправлення до Нігерії їй загрожуватиме примусове повернення до заняття проституцією, від якої вона втекла, та репресії з боку зацікавлених осіб, і що органи влади Нігерії не зможуть її захистити. На її думку, органи влади Франції були зобов'язані не висилати потенційних жертв торгівлі людьми.

Суд визнав заяву **непринятною** у зв'язку з недостатньою обґрунтованістю. Хоча Суд був добре обізнаний щодо масштабів торгівлі нігерійськими жінками у Франції та труднощів, із якими зіштовхуються ці жінки в разі звернення до органів влади з метою отримання захисту, він усе ж таки вважав, зокрема, що інформація, яку надала заявниця в цій справі, виявилася недостатньою для доведення того, що поліція знала чи повинна була знати про те, що заявниця стала жертвою мережі торгівлі людьми, коли працівники поліції надіслали розпорядження про депортацію жінки. Що стосується ризику того, що заявниця буде змушена повернутися до заняття проституцією в Нігерії, Суд зауважив, що хоча законодавство Нігерії про запобігання проституції та боротьбу з такими мережами не вирішило такої проблеми, проте було досягнуто значного прогресу, відтак цілком можливо, що заявниця отримає допомогу після того, як повернеться.

Див. також: Справа **«Ідемугія проти Франції» (Idemugia v. France)**, рішення про прийнятність від 27 березня 2012 року.

Справа «Ф. А. проти Сполученого Королівства» (F.A. v. the United Kingdom) (№ 20658/11)

10 вересня 2013 року (рішення про прийнятність)

Заявниця, громадянка Гани, стверджувала, що її продали до Сполученого Королівства та змусили до заняття проституцією. Зокрема вона скаржилася на те, що її виїзд до Гани загрожує їй потрапити до рук колишніх торговців людьми або в руки до нових торговців. Жінка також стверджувала, що оскільки вона мала контакт із хворим на ВІЛ-інфекцію в Сполученому Королівстві, що є наслідком торгівлі людьми та сексуальної експлуатації, держава має позитивне зобов'язання дозволити їй залишатися в Сполученому Королівстві для доступу до необхідного медичного лікування.

Суд визнав **непринятними** скарги заявниці відповідно до статей 3 (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) і 4 (заборона рабства та примусової праці). Так, було зазначено, що заявниця могла висунути всі свої скарги згідно з Конвенцією у зверненні до Верхнього трибуналу. Не подаючи заявки на отримання дозволу на звернення до Верхнього трибуналу, вона не виконала вимоги пункту 1 статті 35 (критерії прийнятності) Конвенції.

Справа «О.Г.О. проти Сполученого Королівства» (O.G.O. v. the United Kingdom) (№ 13950/12)

18 лютого 2014 року (рішення про припинення провадження у справі)

Заявниця, громадянка Нігерії, яка стверджувала, що вона є жертвою торгівлі людьми, скаржилася, що її вислання в Нігерію піддасть її реальному ризику повторної торгівлі людьми.

Суд **вирішив вилучити заяву з реєстру справ** відповідно до статті 37 (вилучення заяв із реєстру справ) Конвенції, зазначивши, що заявниці більше не загрожує ризик вислання, оскільки їй було надано статус біженця та дозволено залишатись у Сполученому Королівстві на невизначений термін. Окрім того, влада Сполученого Королівства визнала, що вона стала жертвою торгівлі людьми.

Соціальне відчуження

Справа «Н. проти Швеції» (N. v. Sweden) (справа № 23505/09)

20 липня 2010 року

Заявниця, громадянка Афганістану, яка мала позашлюбний любовний зв'язок із чоловіком у Швеції, стверджувала, що в разі повернення до Афганістану вона зазнає ризику соціального відчуження, тривалого позбавлення волі або навіть смерті. Її заяви про надання притулку було відхилено.

Суд визнав, що **депортація** заявниці зі Швеції до Афганістану **буде становити порушення статті 3** (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції. Він зазначив, що в Афганістані жінки зазнавали особливих ризиків жорстокого поводження, якщо їх вважали такими, які не відповідають гендерним ролям, визначеним для жінки суспільством, традиціями і навіть правовою системою.

Незначний факт того, що заявниця просто жила у Швеції, цілком може сприйматися як факт того, що вона перейшла лінію дозволеної поведінки. Прагнення заявниці розлучитися з чоловіком і її небажання більше з ним жити можуть призвести до загрозливих для її життя наслідків. У шіїтському законі щодо особистого статусу, прийнятого в квітні 2009 року, існує вимога, аби жінки задовольняли сексуальні потреби своїх чоловіків та не виходили з дому без дозволу. Окрім цього, за даними звітів, приблизно 80% жінок Афганістану страждають від домашнього насильства, від актів, які влада вважає законними, і тому не притягає (кривдників) до відповідальності. Жінки без супроводу або жінки без «опікуна» чоловічої статі зіштовхнулися з постійними серйозними обмеженнями на особисте або професійне життя та були приречені на соціальне відчуження. Зрозуміло, що в них також часто не вистачало засобів для виживання, якщо вони не мали захисту в особі родича чоловічої статі. Окремі обставини цієї справи дають вагомий підстави вважати, що в разі депортації в Афганістан заявниця зіштовхуватиметься з різними кумулятивними ризиками репресій із боку чоловіка, його сім'ї, її сім'ї та з боку афганського суспільства, що визначено статтею 3 Конвенції.

Справа «У. Г. проти Швеції» (W.H. v. Sweden) (№ 49341/10)

8 квітня 2015 року (Велика палата)

Ця справа стосується особи, що шукає притулку під загрозою вислання зі Швеції в Ірак, де вона, як стверджує, буде мати ризик жорстокого поводження як одинока жінка, представниця мандаїзму – вразливої етнічної/релігійної меншини. Заявниця стверджувала, що розлучена жінка, що належить до невеликої, вразливої етнічної/релігійної меншини, у разі повернення до Іраку може зазнати реального ризику нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження. Вона, зокрема, повідомляла, що без чоловічої підтримки або без підтримки будь-яких інших родичів в Іраку вона буде під загрозою переслідування, нападу, згвалтування, примусового навернення до іншої релігії та примусового шлюбу.

Суд зазначив, що заявниці було надано дозвіл на проживання за рішенням Міграційної ради від 15 жовтня 2014 року. Рада встановила, що загальна ситуація в галузі безпеки, яка панує в Багдаді, а також той факт, що заявниця є жінкою, яка належить до релігійної меншості, та відсутність будь-якої соціальної підтримки в Іраку, означає, що

заявниця потребує захисту у Швеції. Після цього рішення заявниця стверджувала, що вона більше не має наміру звертатися зі своїм позовом до Європейського суду. Тому Суд вважає, що це питання було вирішено на національному рівні. Також він не виявив жодних особливих обставин щодо дотримання прав людини, як це визначено в Європейській конвенції та її протоколах, які б вимагали від Суду продовження розгляду її справи. Відтак було **прийнято рішення вилучити заяву з реєстру справ Суду**.

Справа «Р. Г. проти Швеції» (R.H. v. Sweden) (№ 4601/14)

10 вересня 2015 року

Заявниця, громадянка Сомалі, стверджувала, що в разі її вислання до Могадішо, їй доведеться зазнати реального ризику бути вбитою, оскільки це прагнутимуть вчинити дяжки через відмову взяти шлюб із примусу, зроблену ще до втечі із Сомалі, або заявниця буде змушена після повернення вийти заміж за чоловіка проти своєї волі. Вона також повідомляла про те, що загальне становище жінок у Сомалі дуже складне, особливо коли йдеться про тих, хто, як вона сама, не має чоловічої підтримки і тому потрапляє в категорію найбільш уразливих осіб.

Суд постановив, що **депортація** заявниці до Могадішо **не буде становити порушення статті 3** (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції. Незважаючи на складне становище жінок у Сомалі, зокрема в Могадішо, Суд не міг знайти конкретних фактів у справі заявниці, які б свідчили про те, що в разі повернення жінки до цього міста, вона матиме реальний ризик зазнати такого поводження, яке становить порушення статті 3. У поданнях заявниці були суттєві суперечності, а її скарги щодо особистого досвіду та небезпек, із якими вона зіштовхнеться після повернення, не були правдоподібними. Також не було підстав засвідчити той факт, що вона повернеться до Могадішо як самотня жінка, яка ризикуватиме зазнати таких наслідків. Натомість заявницю потрібно було б розглядати як таку, що має доступ до підтримки з боку сім'ї та до захисту з боку чоловічого оточення. На додаток не було доведено, що їй доведеться вдаватися до життя в таборі для біженців та переміщених осіб.

Торгівля людьми¹

Справа «Ранцев проти Кіпру та Росії» (Rantsev v. Cyprus and Russia)

7 січня 2010 року

Заявником був батько молодої жінки, яка померла на Кіпрі, куди виїхала на роботу в березні 2001 року. Він скаржився, що поліція Кіпру не зробила всього можливого, аби захистити його дочку від торгівлі людьми, поки вона була жива, і покарати осіб, відповідальних за її смерть. Він також скаржився на нездатність влади Росії провести розслідування випадку торгівлі людьми, пов'язаного з його дочкою, та її подальшої загибелі, а також вжити заходів для її захисту від ризику торгівлі людьми.

Суд зазначив, що як і рабство, торгівля людьми, за своєю природою та ціллю, які полягають в експлуатації, була заснована на здійсненні повноважень, пов'язаних із правом власності; за таких обставин до людей ставляться як до товарів, які можна купити, продати та змусити працювати; така торгівля передбачає суворий нагляд за діяльністю жертв, чий рух часто обмежені; також вона передбачає застосування насильства та погроз щодо жертв. Відповідно Суд постановив, торгівлю людьми як таку заборонено статтею 4 (заборона рабства та примусової праці) Конвенції. Він прийшов до висновку, що Кіпр **порушив** свої **позитивні зобов'язання, передбачені статтею 4** Конвенції, у двох аспектах: по-перше, нездатність встановити належні правові та адміністративні механізми боротьби з торгівлею людьми внаслідок наявного режиму артистичних віз та, по-друге, неспроможність поліції вжити оперативних заходів для захисту дочки заявника від торгівлі людьми, незважаючи на ті обставини, які викликали достатню підозру в тому, що вона могла стати жертвою торгівлі людьми. Суд постановив, що Росія також порушила статтю 4 Конвенції у зв'язку з тим, що не змогла провести розслідування того, як і де найняли дочку заявника, і, зокрема, вжити заходів для виявлення

1 Див. також інформаційно-тематичний листок [«Торгівля людьми»](#).

осіб, які брали участь у її наймі чи щодо застосованих методів наймання персоналу. Суд також визнав, що сталося **порушення статті 2** (право на життя) Конвенції з боку Кіпру внаслідок нездатності влади Кіпру провести ефективне розслідування смерті доньки заявника.

Справа «Л. Є. проти Греції» (L.E. v. Greece) (№ 71545/12)

21 січня 2016 року

Ця справа стосується скарги громадянки Нігерії, яку примусили займатися проституцією в Греції. Незважаючи на те, що заявницю було офіційно визнано жертвою торгівлі людьми з метою сексуальної експлуатації, їй усе ж таки довелося чекати більше дев'яти місяців після інформування влади про її ситуацію, перш ніж система правосуддя надала їй такий статус. Жінка, зокрема, зазначила, що невиконання Грецією своїх позитивних зобов'язань за статтею 4 (заборона рабства та примусової праці) Конвенції спричинило порушення цього положення.

Суд визнав, що сталося **порушення статті 4** (заборона рабства та примусової праці) Конвенції. Зокрема було встановлено, що ефективність попереднього та подальшого розслідувань справи була скомпрометована низкою недоліків. Що стосується адміністративного та судового провадження, Суд також відзначив численні зволікання та недоліки стосовно процесуальних зобов'язань Греції. У цьому випадку Суд так само визнав, що сталося **порушення пункту 1 статті 6** (право на справедливий судовий розгляд упродовж розумного терміну) Конвенції, з огляду на те, що тривалість розгляду справи була надмірною на одному рівні юрисдикції і не відповідала вимозі «розумного терміну». Нарешті, Суд постановив, що сталося **порушення статті 13** (право на ефективний засіб правового захисту) Конвенції через відсутність у внутрішньому законодавстві засобів правового захисту, за допомогою яких заявниця могла би застосувати своє право на слухання упродовж розумного терміну.

Справа «Дж. та інші проти Австрії» (J. and Others v. Austria) (№ 58216/12)

17 січня 2017 року

Ця справа стосується розслідування, проведеного владою Австрії щодо твердження про торгівлю людьми. Заявниці, дві громадянки Філіппін, які приїхали працювати як покоївки або за програмою «Au pair» до Об'єднаних Арабських Еміратів, стверджували, що їхні роботодавці забрали в них паспорти та експлуатували їх. Жінки заявляли, що таке поводження з ними тривало також під час короткого перебування у Відні, куди їхні роботодавці привезли їх і де зрештою їм вдалося втекти. Після кримінальної скарги, яку подали заявниці проти своїх роботодавців в Австрії, органи влади встановили, що їхня юрисдикція не охоплює інкримінованих злочинів, скоєних за кордоном, і вирішили припинити розслідування справи заявниць стосовно подій в Австрії. Заявниці стверджували, що вони зазнали примусової праці та торгівлі людьми, і органи влади Австрії не провели ефективного та вичерпного розслідування їхніх заяв. Зокрема вони зазначали, що те, що сталося з ними в Австрії, не можна розглядати окремо, і що органи влади Австрії зобов'язані, згідно з міжнародним правом, також провести розслідування й тих подій, які трапилися за кордоном.

Суд, з огляду на те, що органи влади Австрії дотримувалися своїх обов'язків захищати заявниць як (потенційних) жертв торгівлі людьми, визнали **відсутність порушення статті 4** (заборона примусової праці) та **відсутність порушення статті 3** (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції. Окремо було зауважено, що Конвенцією не передбачено жодних зобов'язань щодо розслідування наймання працівників на Філіппінах або їхньої передбачуваної експлуатації в Об'єднаних Арабських Еміратах, оскільки, відповідно до статті 4 Конвенції, держави не повинні передбачити універсальної юрисдикції щодо правопорушень, пов'язаних із торгівлею людьми, вчиненою за кордоном. Звертаючись до подій в Австрії, Суд дійшов висновку, що влада здійснила всі кроки, які можна було б розумно вимагати за такої ситуації. Заявниць, які отримали підтримку від НУО, опитали спеціально навчені офіцери поліції, їм надали дозволи на проживання та роботу з метою регулювання їхнього перебування в Австрії, також було прийнято рішення про заборону розголошення персональних даних задля їхнього захисту. Навіть більше – розслідування свідчень заявниць щодо

їхнього перебування у Відні було достатнім, і результативна оцінка влади, з огляду на факти справи та наявні докази, була належною. Будь-які подальші кроки у справі, такі як очна ставка роботодавців заявників, не мали жодних розумних очікувань на успіх, оскільки між Австрією та Об'єднаними Арабськими Еміратами не існувало угоди про взаємну правову допомогу, а заявниці звернулися до поліції лише приблизно через рік після зазначених подій, коли їхні роботодавці давно полишили країну.

Заява на стадії розгляду

Справа «Т. І. та інші проти Греції» (T.I. and Others v. Greece) (№ 40311/10)

Заяву передали уряду Греції 6 вересня 2016 року

Заявниці, три громадянки Росії, визнані як жертви торгівлі людьми, скаржаться, зокрема, на невиконання Грецією своїх зобов'язань щодо покарання та притягнення до відповідальності за дії, пов'язані із торгівлею людьми, у їхніх справах.

Суд повідомив про заяву уряд Греції та поставив сторонам запитання за статтями 4 (заборона рабства та примусової праці), 6 (право на справедливий суд) та 13 (право на ефективний засіб юридичного захисту) Конвенції.

Насильства з боку приватних осіб

Справа «Сандра Янкович проти Хорватії» (Sandra Janković v. Croatia)

5 березня 2009 року

Заявниця скаржилася, що незважаючи на те, що вона намагалася надати свої свідчення стосовно випадків нападу на неї та погроз із боку її сусідів у квартирі, які були під слідством, органи влади не змогли забезпечити її належного захисту.

Суд постановив, що сталося **порушення статті 8** (право на повагу до приватного життя) Конвенції з приводу того, що влада Хорватії не змогла належним чином захистити заявницю від нападу на її фізичну недоторканність, та у зв'язку зі способом, який було запроваджено національними механізмами кримінального права, що суперечать позитивним зобов'язанням держави за статтею 8.

Справа «Ебчін проти Туреччини» (Ebcin v. Turkey)

1 лютого 2011 року

Заявниця, вчителька за професією, зазнала нападу з боку двох осіб, які плеснули їй кислотою в обличчя на вулиці, на її шляху до роботи. Вона не змогла працювати упродовж півтора року і проходила терапію протягом трьох років. Вона все ще страждає від серйозних фізичних наслідків. Заявниця, зокрема, стверджувала, що влада не виконала свого обов'язку захищати її безпеку та негайно покарати її агресорів.

Суд постановив, що сталося **порушення статей 3** (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) **та 8** (право на повагу до приватного життя) Конвенції відповідно до їхньої процесуальної частини, з огляду на те, що адміністративне та кримінальне провадження не забезпечило належного захисту від акту суворого насильства.

Справа «Ірина Смирнова проти України» (Irina Smirnova v. Ukraine)

13 жовтня 2016 року

Ця справа стосується, зокрема, систематичного насильства щодо заявниці, яке вчиняла злочинна група, та можливої нездатності влади України запобігти цьому.

Суд визнав, що сталося **порушення статті 3** (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Конвенції. Було, зокрема, зазначено, що повторний та навмисний характер вербальних нападів, яких зазнала заявниця, а також випадки фізичного насильства групи чоловіків проти однієї старшої жінки, досягли такого порогу суворості, за якого вони потрапляють у сферу дії статті 3 та вимагають виконання державою позитивного зобов'язання запровадити захисних законодавчих та адміні-

стративних засобів. Незважаючи на те, що кривдників переслідували та засудили до значних термінів позбавлення волі, вирішення цього питання владою України тривало дванадцять років. З огляду на значні затримки із порушенням та здійсненням кримінального провадження, Суд встановив, що Україна не виконала своїх позитивних зобов'язань за статтею 3 Конвенції.

Заява на стадії розгляду

[Справа «Тершана проти Албанії» \(Tershana v. Albania\) \(№ 48756/14\)](#)

Заяву передали уряду Албанії 6 жовтня 2014 року

У липні 2009 року заявниця зазнала серйозних травм через напад невідомого нападника з використанням кислоти. Вона особливо скаржиться на те, що влада не змогла захистити її життя та провести оперативного та ефективного розслідування цього нападу.

Суд повідомив про заяву уряд Албанії та поставив сторонам запитання відповідно до статей 3 (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження), 8 (право на повагу до приватного та сімейного життя), 13 (право на ефективний засіб юридичного захисту) та 35 (критерії прийнятності) Конвенції.

Подальше читання

Див. також веб-сторінку Ради Європи **[«Насильство щодо жінок і домашнє насильство»](#)**.

Контактна особа:

Тел.: + 33 (0)3 90 21 42 08

The official languages of the Council of Europe are English and French (Article 12 of the Statute of the Council of Europe). Only the treaties published by the Secretary General of the Council of Europe, each in a separate booklet of the "European Treaty Series" (ETS) continued since 2004 by the "Council of Europe Treaty Series" (CETS), are deemed authentic. The translation presented here is for information only.

This translation has been produced as part of project co-funded by the European Union and the Council of Europe. The views expressed herein can in no way be taken to reflect the official opinion of the European Union.